

Mag. Peter Požun
državni svetnik

in

Danijel Kastelic
državni svetnik

2

Številka: 541-01-1/2021/1
Ljubljana, 15. 1. 2021

Gospod
Alojz Kovšca
predsednik
Državnega sveta Republike Slovenije

Zadeva: Pobudi za zakonsko ureditev pravice do dodatka za delo v sivi coni za izvajalce pomoči na domu in dodatka za neposredno delo v rdeči ter sivi coni in nadomestila plače od prvega dne odsotnosti zaradi bolezni, povezane s COVID-19, za izvajalce osebne asistencije v naslednjem paketu interventne zakonodaje (PKP8)

Na podlagi 66. in 98. člena Poslovnika Državnega sveta (Uradni list RS, št. 70/08, 73/09, 101/10, 6/14, 26/15, 55/20 in 123/20) predlagam, da se na Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti ter Vlado Republike Slovenije naslovi naslednji pobudi:

- 1. Dodatek za neposredno delo z uporabniki v sivi coni, po zgledu 56. člena Zakona o začasnih ukrepih za omilitev in odpravo posledic COVID-19 (ZZUOOP) (Uradni list RS, št. 152/20 in 175/20 – ZIUOPDVE) ali na podlagi njegove dopolnitve, naj se na zakonski ravni, v okviru naslednjega paketa interventne zakonodaje (PKP8), uredi tudi za izvajalce pomoči na domu, pri čemer naj se omogoči uveljavljanje pravice do dodatka za delo v sivi coni tudi za nazaj - od 1. 6. 2020 dalje.**
- 2. Za izvajalce osebne asistencije naj se na zakonski ravni, v okviru naslednjega paketa interventne zakonodaje (PKP8):**
 - po zgledu ureditve iz 56. člena ZZUOOP za izvajalce na področju socialnega varstva ali na podlagi njegove dopolnitve uredi dodatek za neposredno delo s pacienti oziroma uporabniki, pri katerih obstaja sum na okužbo s COVID-19 oziroma je ta že potrjena, pri čemer naj se omogoči uveljavljanje pravice do dodatka za delo v rdeči in sivi coni tudi za nazaj - od 1. 6. 2020 dalje, ter**

- **po zgledu ureditve iz 46. člena Zakona o interventnih ukrepih za pomoč pri omilitvi posledic drugega vala epidemije COVID-19 (Uradni list RS, št. 203/20; ZIUPOPĐVE) ali na podlagi njegove dopolnitve zagotovi nadomestilo plače iz sredstev proračuna Republike Slovenije prek Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje od prvega dne odsotnosti zaradi bolezni, povezane s COVID-19.**

Obrazložitev:

Storitev pomoči na domu je socialnovarstvena storitev, ki jo opredeljuje 15. člen Zakona o socialnem varstvu (Uradni list RS, št. 3/07 – UPB, 23/07 – popr., 41/07 – popr., 61/10 – ZSVarPre, 62/10 – ZUPJS, 57/12, 39/16, 52/16 – ZPPreb-1, 15/17 – DZ, 29/17, 54/17, 21/18 – ZNOrg, 31/18 – ZOA-A, 28/19 in 189/20 – ZFRO) in ki obsega socialno oskrbo upravičenca v primeru invalidnosti, starosti ter v drugih primerih, ko socialna oskrba na domu lahko nadomesti institucionalno varstvo. Namenjena je osebam z zagotovljenimi bivalnimi in drugimi pogoji za življenje v domačem okolju, ki pa se zaradi svoje starosti, hude invalidnosti, kronične bolezni ali težje telesne in duševne motnje ne morejo oskrbovati sami, primerne oskrbe pa jim ne (z)morejo nuditi niti svojci.

Storitev pomoči na domu, ki se prilagaja potrebam posameznika, lahko obsega različne sklope opravil, med drugim: pomoč pri temeljnih dnevni opravilih, gospodinjstvo pomoč in ohranjanje socialnih stikov.

Upravičenci do storitev pomoči na domu so osebe, stare nad 65 let, ki zaradi starosti ali pojavov, ki spremljajo starost, niso sposobne za popolnoma samostojno življenje; osebe s statusom invalida po zakonu o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb, ki ne zmorejo samostojnega življenja, stopnja in vrsta njihove invalidnosti pa omogočata občasno oskrbo na domu; druge invalidne osebe, ki jim je priznana pravica do tuje pomoči in nege za opravljanje večine življenjskih funkcij; kronično bolni in osebe z dolgotrajnimi okvarami zdravja, ki nimajo priznanega statusa invalida, pa so po oceni pristojnega centra za socialno delo brez občasne pomoči druge osebe nesposobne za samostojno življenje, ter hudo bolni otrok ali otrok s težko motnjo v telesnem ali težko in najtežjo motnjo v duševnem razvoju, ki ni vključen v organizirane oblike varstva.

Zakon o začasnih ukrepih za omilitev in odpravo posledic COVID-19 (ZZUOOP) (Uradni list RS, št. 152/20 in 175/20 – ZIUOPĐVE) v 56. členu ureja dodatek za neposredno delo s pacienti oziroma uporabniki, obolelimi za COVID-19, in pri tem določa, da so zaposleni v mreži javne zdravstvene službe in mreži javne službe na področju socialnega varstva, ki neposredno delajo v okolju s COVID-19 pacienti oziroma uporabniki, pri katerih obstaja sum na okužbo s COVID-19 oziroma je ta potrjena, v rdečih in sivih conah v različnih delovnih okoljih (v COVID-19 intenzivnih enotah, v urgentnih centrih in ambulantah, pri izvajalcih socialnega varstva iz 82. člena ZZUOOP itd.) upravičeni do dodatka za neposredno delo s COVID-19 pacienti, ki znaša 30 odstotkov urne postavke osnovne plače zaposlenega. V skladu z navedenim členom so na podlagi določb 7. točke prvega odstavka izvajalci pomoči na domu sicer upravičeni do prej navedenega dodatka, a le če delajo z uporabnikom, obolelim za COVID-19 (torej zgolj za delo v rdeči coni), ne pa tudi do dodatka za delo

z uporabnikom, pri katerem obstaja sum na okužbo COVID-19 (torej v sivi coni), medtem ko se izvajalcem institucionalnega varstva omogoča prejem dodatka za delo v obeh navedenih conah.

Zaskrbljujoče je, da je prav pristojno Ministrstvo za delo družino, socialne zadeve in enake možnosti do sedaj tolmačilo 7. točko prvega odstavka 56. člena ZZUOOP na način, da izvajalcem pomoči na domu dodatek za delo v sivi coni ne pripada. Pri tem se izpostavlja zelo nejasna dikcija navedene točke, saj se v začetnem delu navaja sivo in rdečo cono za izvajalce institucionalnega varstva, nato pa se pri izvajalcih pomoči na domu navaja zgolj delo z uporabnikom obolelim za COVID-19 (rdeča cona, kar sicer prav tako ni izrecno poimenovano). Ni namreč logične razlage, zakaj bi se za dve primerljivi socialnovarstveni storitvi uporabljalo različno terminologijo oz. zakaj se tudi pri izvajalcih pomoči na domu ne uporabi termin *rdeča cona*, saj je za delo z uporabnikom obolelim za COVID-19 dejansko potrebno vzpostaviti rdečo cono, prav tako pa tudi t. i. sivo cono. Iz vsebine navedenega člena je namreč možno razumeti, kot da pri izvajanju pomoči na domu, ki poteka v domačem okolju, ni sivih in rdečih con, kljub temu da iz *Načrta za obvladovanje okužb SARS-CoV-2 (COVID-19) - protokoli za delovanje izvajalcev pomoči na domu*, ki ga je sprejelo in objavilo Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (dostopen prek: <https://www.gov.si teme/pomoc-na-domu/>), jasno izhaja navodilo za delo z uporabniki pomoči na domu tako v rdeči kot v sivi coni. Navedeno definicijo je potrdil tudi Nacionalni inštitut za javno zdravje.

Opisano razlikovanje med različnimi skupinami izvajalcev socialnovarstvenih storitev v nobenem primeru ni utemeljeno, saj so izvajalci pomoči na domu vsakodnevno v tesnem stiku z uporabniki navedenih storitev in s tem ravno tako izpostavljeni morebitnim okužbam z virusom COVID-19 kot zaposleni v institucionalnem socialnem varstvu, in to ne šele potem, ko je pri oskrbovancu že potrjena okužba z virusom COVID-19, ampak pogosto tudi že predhodno, ko za to obstaja zgolj sum na okužbo pri uporabniku ali njegovem ožjem družinskem članu (več v poglavju 5 prej omenjenih navodil). Zato je treba socialne oskrbovalke/oskrbovalce na domu, ki neposredno delajo z uporabniki, pri katerih obstaja sum na okužbo s COVID-19 (siva cona), obravnavati enako kot druge zaposlene na področju socialnega varstva, ki opravljajo neposredno delo z uporabniki v sivi coni. Njihovo delo v teh resnično težkih razmerah ne sme ostati spregledano, prav tako pa ga je treba ustrezno ovrednotiti.

Posledično se predlaga, da se izvajalcem pomoči na domu v že napovedani novi interventni zakonodaji (PKP8) uredi izplačilo dodatka za delo v sivi coni, in to ne zgolj za naprej, ampak tudi za nazaj, od začetka veljavnosti ukrepa iz 56. člena ZZUOOP, to je od 1. 6. 2020 dalje. Morebitni nomotehnično neustrezen oziroma nejasen zapis pravice do navedenega dodatka ter nerazumevanje kompleksnosti in pomembnosti storitve pomoči na domu v sistemu socialnega varstva ne more in ne sme biti razlog za izključitev socialnih oskrbovalk/oskrbovalcev na domu iz tako pomembne pravice kot je dodatek za delo z uporabniki v sivi coni.

Storitev pomoči na domu se je razvila in izkazala kot pomembna oblika skupnostne skrbi na področju varstva starejših in drugih ranljivih skupin prebivalstva, tudi v povezavi z že dolgo pričakovanim novim sistemom dolgotrajne oskrbe, zato mora biti kot taka tudi ustrezno ovrednotena.

Podana je tudi pobuda za zakonsko ureditev dodatka za neposredno delo s pacienti oziroma uporabniki, obolelimi za COVID-19, za izvajalce osebne asistencije, prav tako po zgledu ureditve iz 56. člena (ZZUOOP) za izvajalce na področju socialnega varstva.

Zakon o osebni asistenci (Uradni list RS, št. 10/17 in 31/18; ZOA) v 2. členu osebno asistenco definira kot pomoč uporabniku pri vseh tistih opravilih in dejavnostih, ki jih uporabnik ne more izvajati sam zaradi vrste in stopnje invalidnosti, a jih vsakodnevno potrebuje doma in izven doma, da lahko živi neodvisno, aktivno in je enakopravno vključen v družbo. Kot osebna asistencija se v skladu istim členom ZOA šteje pomoč pri temeljnih dnevni opravilih in pomoč pri komunikaciji in obvezna prisotnost pri uporabniku v primeru najtežjih invalidnosti; pomoč pri podpornih dnevni opravilih; spremstvo; pomoč na delovnem mestu in izobraževalnem procesu ter pomoč pri drugih dejavnostih in aktivnostih, v katere je uporabnik vključen.

Ne glede na to, da gre po vsebini in načinu dela za primerljive storitve s storitvami izvajalcev socialnovarstvenih programov v okviru institucij in izvajalcev pomoči na domu, se v dosedanji interventni zakonodaji dodatka za delo v rdeči in sivi coni za izvajalce osebne asistencije še ni uzakonilo, navkljub intenzivnim pozivom različnih združenj, povezanih z izvajalci osebne asistencije, naslovljenih na pristojno Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in invalide.

Prav tako so bili izvajalci osebne asistencije izpušeni iz določb 46. člena ZIUPOPĐVE, s katerimi se je, ne glede na določbe 29. člena Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (ZZVZZ) ter tretjega in osmega odstavka 137. člena Zakona o delovnih razmerjih (ZDR-1) zavarovancem, ki delajo pri izvajalcu socialno varstvene storitve institucionalno varstvo, izvajalcu krizne namestitve iz tretjega odstavka 49. člena Zakona o socialnem varstvu (ZSV), izvajalcu socialno varstvenih programov iz 18.s člena ZSV, ki izvajajo nastanitveni program iz 3. člena Pravilnika o sofinanciranju socialnovarstvenih programov (Uradni list RS, št. 70/16 in 34/19), izvajalcu pomoči družini na domu iz tretjega odstavka 15. člena ZSV ter izvajalcu zdravstvene dejavnosti in na delovnem mestu zbolijo za COVID-19, zagotovilo nadomestilo plače že od prvega dne odsotnosti z dela zaradi te bolezni, in to v višini 100 % osnove ob zadržanosti od dela. Sredstva za kritje razlike do 100 % nadomestila se v skladu s 46. členom ZIUPOPĐVE zagotavljajo iz sredstev proračuna Republike Slovenije prek Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije. Posledično se predlaga, da se po zgledu navedene ureditve uredi povračilo nadomestila plače zaradi začasne zadržanosti z dela, povezane s COVID-19, tudi za izvajalce osebne asistencije in s tem razbremeni sredstva, namenjena za osebno asistenco.

Uporabniki pomoči na domu in osebne asistencije tovrstno pomoč nujno potrebujejo za normalno življenje, zato je treba nujno zagotoviti ustrezne pogoje za njuno neprekinjeno in nemoteno izvajanje, saj se bo sicer povečal pritisk na institucionalne oblike varstva, česar pa si v trenutni situaciji ne moremo privoščiti niti z vidika finančnih, kadrovskih niti javnozdravstvenih obremenitev.

Državni svetnik
mag. Peter Požun, l.r.

Državni svetnik
Danijel Kastelic, l. r.